

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av elevers tillgång till
läroböcker och andra läromedel i de obligatoriska
skolformerna vid Stålvallaskolan i Filipstads kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Stålvallaskolan avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i de obligatoriska skolformerna.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Stålvallaskolan i Filipstads kommun i låg utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.
- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.
- Ge lärarna förutsättningar att samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov.
- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.
- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 22 april 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer (dnr 2025:5013) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Stålvallaskolan i Filipstads kommun i låg utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att det skiljer sig åt mellan ämnen och stadier om lärare medvetet använder läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang, främja progression i elevernas lärande och stärka deras ämnesintresse i de teoretiska ämnena.

I intervjuer med lärare framkommer att lärare i alla ämnen och stadier säkerställer att eleverna får använda aktuella och relevanta läroböcker samt andra läromedel, med koppling till läroplanen, för att planera och genomföra undervisningen. Intervjuerna visar dock att det finns skillnader både mellan ämnen och stadier i huruvida läroböcker och andra läromedel används som stomme i undervisningen eller inte.

Av intervjuer med lärare framgår att det inte finns ett gemensamt förhållningssätt till användningen av läroböcker och andra läromedel på skolan. Lärare på lågstadiet uppger att de använder digitala läromedel i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen och läroböcker i svenska, engelska och matematik. På lågstadiet använder lärarna vanligen andra lärverktyg som komplement till lärobok och andra läromedel. Anledningen är att de inte har ett läromedel de är nöjda med. Däremot uppger lärare på mellanstadiet att läroboken innebär en trygghet både för lärarens undervisning och elevernas kunskapsinhämtning och progression, eftersom boken är konkret och därför motiverar eleverna. På mellanstadiet använder lärare läroboken som stomme i undervisningen i de teoretiska ämnena och varje elev har ett eget exemplar av de läroböckerna som undervisningen utgår ifrån i dessa ämnen. I ämnet teknik däremot använder läraren läroboken främst för att planera undervisningen och göra genomgångar, men läraren fokuserar i undervisningen på grupparbeten, experiment, gemensamt arbete och diskussion i stället för lärobok. Lärare på mellanstadiet beskriver vidare hur de i alla andra teoretiska ämnen medvetet använder läroboken i undervisningen och att de använder lärarhandledningen i planeringen och genomförandet av undervisningen. Lärarhandledningen ger enligt lärarna på mellanstadiet stöd genom att det till exempel finns genomgångar, diskussionsfrågor och bildspel som lärarna använder som en röd tråd i sin undervisning. En lektion kan inledas med en genomgång som följs av att eleverna läser ur läroboken tillsammans för att förstå begrepp och innehåll, och ibland arbetar eleverna självständigt med boken. Vidare framkommer det att lärarna försöker hålla sig till samma serie av läroböcker inom respektive ämne på mellanstadiet om det är möjligt.

Lärare på högstadiet uppger att läroböcker används som stommen i undervisningen i framför allt ämnena matematik, svenska som andraspråk och naturorienterande ämnen och att dessa läroböcker är relevanta och aktuella. Samtidigt framgår att lärarna i mindre utsträckning baserar

undervisningen på läroböckerna i svenska och samhällsorienterande ämnen, bland annat för att böckerna i vissa av ämnena anses snabbt bli inaktuella. I flera av de naturorienterande ämnena delar lärarna på en klassuppsättning läroböcker men i exempelvis biologi delar hela högstadiet på en klassuppsättning läroböcker. Liksom i lågstadiet använder lärarna på högstadiet vanligtvis andra lärverktyg som komplement till läroboken.

Lärare på högstadiet framhåller att bilder och faktatexter i läroböckerna bidrar till att skapa intresse för ämnet men betonar lärarens undervisning som det viktigaste. Högstadielärarna berättar också att de gör sammanfattningar som eleverna till exempel kan använda inför prov. Till skillnad från mellanstadiet, använder lärarna i låg- och högstadiet inte lärarhandledningar i någon större utsträckning.

Lärare uppger vidare i intervjuerna att de arbetar med läsförståelse och lässtrategier i olika ämnen. Lärare i mellanstadiet beskriver hur undervisningen bidrar till läsutveckling. Exempelvis läser läraren högt varvat med att eleverna läser enskilt och ibland lyssnar de tillsammans på texten digitalt. Lärarna framhåller att genom att de läser, tar upp rubriker och undertexter och genom att elever och lärare diskuterar innehållet tillsammans, skapas en förståelse för innehållet. Eleverna får även arbeta i textboken under tiden de arbetar med övningar. Även på högstadiet uppger lärarna att läsförståelse är en röd tråd i undervisningen. De beskriver att de använder läroboken som indirekt lästräning genom att elever får plocka ut fakta ur böckerna och svara på lärarens frågor. Det händer även att de läser ur läroböckerna tillsammans i klassrummet. Eleverna beskriver i intervjun att lärarna ger tips på hur eleverna lättare kan komma ihåg det de läser, att de kan läsa små stycken i taget och inte läsa en lång text på en gång. Även lärare i lågstadiet beskriver att de går igenom begrepp med alla elever och diskuterar dessa för att skapa en förståelse för innehållet i bokens text. Läraren i förskoleklass berättar att de arbetar med högläsning och sparar ord som de diskuterat i en burk.

De flesta av de intervjuade lärarna säger att de inte har reflekterat över och därför inte identifierat några skillnader mellan flickors och pojkars resultat kopplat till användandet av läroböcker. En lärare som arbetar på mellanstadiet beskriver hur pojkarna i vissa klasser har haft svårare med läsförståelse och att pojkarna då delats in i mindre grupper för lästräning. Men, säger lärare, den största skillnaden i läskunnighet kan bero på vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund eller om eleven läser exempelvis skönlitteratur hemma. Elever som är vana vid böcker är också mer intresserade och har lättare att lära sig.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärarna ger instruktioner om hur eleverna ska navigera i läroböcker och andra läromedel.

Lärare ger exempel på instruktioner som eleverna får för att ta sig an läroböcker och andra läromedel. Till exempel har lärarna genomgångar med eleverna vid uppstarten av ett avsnitt eller moment vilket samtidigt blir en instruktion för användningen av läroboken. De arbetar med att öva sig i att orientera sig i texter och läser noggrant igenom kapitel tillsammans och arbetar med begrepp, rubriker och undertexter. Vidare uppger lärare att de går igenom dubbeltydiga ord och svåra begrepp.

De intervjuade eleverna i högstadiet berättar att lärarna ger instruktioner i hur de ska använda läroböckerna genom att ge dem frågor att svara på från bestämda sidor i boken och hur de ska gå till väga för att lösa uppgifter. Eleverna berättar också att de i undervisningen läser texten i mindre stycken för att lättare ta sig an innehållet.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärarna använder läroböcker och andra läromedel i undervisningen som är anpassade efter elevernas förutsättningar och behov.

Lärare på alla stadier ger exempel på hur de anpassar läroböcker och andra läromedel så att eleverna ges möjlighet till likvärdig kunskapsutveckling. Flera lärare uppger att de aktivt valt bort möjligheten för eleverna att lyssna på en bok, och att lyssnandet används som en anpassning när det behövs. Anledningen som lärare ger är att kunskapen blir mer stadigvarande om eleverna läser en text i stället för att lyssna på den. Lärare beskriver att de använder läroböcker med bilder som skapar förståelse, faktasidor med diskussionsfrågor och fördjupande frågor för den som behöver utmaningar. En lärare uppger att det nya läromedlet i hans ämne har texter i korta stycken vilket underlättar läsningen.

Matematiken i högstadiet anpassas efter elevers olika förutsättningar och behov genom att eleverna kan välja olika spår i läroboken. Även på mellanstadiet uppger lärare att de tar hänsyn till elevers olika behov vid val av nya läroböcker, men också genom användning av digitala komponenter och inläst matematik för enstaka elever. Däremot producerar lärarna delvis eget anpassat material i samhälls- och naturorienterande ämnen. De intervjuade lärarna uppger samstämmigt att de vanligtvis anpassar genom att variera undervisningen mellan att eleverna får lyssna, läraren skriver på

tavlan och att elever och lärare läser läroboken tillsammans. Vidare uppger lärarna att de också ger uppgifter till de elever som behöver extra utmaningar och till de elever som behöver ha hjälp att komma i gång. Enligt de intervjuade lärarna finns dessa uppgifter ofta i läromedlen, men lärarna skapar också egna. Någon lärare menar att läroböckerna inte innehåller tillräckligt bra anpassade uppgifter, till exempel för särbegåvade barn. En lärare beskriver vidare att hen har bytt matematikbok så att den skulle passa alla elever, eftersom den tidigare ansågs genomgående vara för svår.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid är begränsad, vilket påverkar deras möjligheter till repetition och fördjupning.

Av lärarintervjuer framgår att eleverna i de flesta ämnen och årskurser inte kan använda läroböcker utanför lektionstid och inte får ta med dem hem. Flera lärare uppger att det finns en överenskommelse på skolan att eleverna inte får ta hem läroböcker eftersom de då glömmar att ta tillbaka dem till skolan eller att de blir förstörda. Men det finns enstaka lärare som ofta låter eleverna ta hem läroböckerna och som säger att det inte finns en sådan överenskommelse, vilket också rektorn bekräftar. Några lärare uppger att det är en ekonomisk fråga.

I vissa ämnen producerar lärarna särskilda häften som eleverna kan få ta hem, men som enligt intervjuade lärare egentligen är syftade till att användas i skolan. Eleverna beskriver att de tar hem kopierade häften och sammanfattningar för att läsa på inför prov. På lågstadiet ges läsläxa som eleverna tar hem tillsammans med ett läsprotokoll med datum, sidor för läsning och plats för kommentar och signatur från vårdnadshavare. Meningen är att få återkoppling från vårdnadshavare. Lärarna visar på en ambivalens när det gäller huruvida eleverna ska och får ta hem läroböcker eller inte. De uttrycker en stark vilja att ha ett gott samarbete med vårdnadshavare och utvecklar instruktioner till hemmen. De betonar också att de vill att de yngre eleverna ska få visa sina skoluppgifter hemma. Samtidigt betonar de att de inte kan skicka hem läroböcker på grund av risken att dessa inte kommer tillbaka.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet när det gäller tillgången till läroböcker och andra läromedel på skolenheten.

Rektorn uppger i intervjun att lärarna ansvarar för inköp av läroböcker och andra läromedel. Rektorn uppger att hen styr genom de ramar budgeten sätter men också genom den ambition som huvudmannen har att använda läroböcker framför digitala läromedel. Rektorn uppger vidare att tillgången till läroböcker och andra läromedel har ökat sedan lagändringen 2024, vilket lärare bekräftar. Samtidigt framgår att det endast finns en klassuppsättning läroböcker i ämnet biologi för hela högstadiet.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ger lärarna begränsade förutsättningar att samarbeta och ha gemensamma diskussioner kring valen av ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov. Däremot säkerställer rektorn att lärarna enskilt har förutsättningar att välja och köpa in läroböcker och andra läromedel inklusive tillhörande lärarhandledningar.

Av intervjun med rektorn framgår att förutsättningarna för lärarna att samarbeta och genomföra didaktiska överväganden kring val av läroböcker och andra läromedel är begränsade. Det finns inget uttalat uppdrag om att lärarna ska samarbeta kring val och användning av läroböcker och andra läromedel. Dessutom försvårar lokalsituationen ett spontant samarbete. Visserligen förekommer det att lärare på eget initiativ pratar med lärare vid andra stadier på skolan, men de samtalen försvåras av att de arbetar i olika skolbyggnader. Lågstadiet delar byggnad med årskurs 4 och 5 på mellanstadiet, medan årskurs 6 undervisas av lärare på högstadiet och eleverna delar lokal med högstadieeleverna.

I intervju med lärare på skolan framgår att lärare vanligtvis väljer läromedel själva utan att diskutera valet av läromedel med andra lärare. Vidare framgår av intervjuerna att valet av läromedel inte alltid föregås av någon mer systematisk granskning av olika läromedel och lärarhandledningar i relation till elevernas behov och förutsättningar. Samtidigt finns det exempel på lärare som gör medvetna val. Exempelvis beskriver två lärare på mellanstadiet hur de går till väga för att välja nytt läromedel genom att utnyttja erbjudanden om att pröva läroböcker en längre tid och också genom diskussioner med kollegan. Läraren i årskurs 6 har också påbörjat ett samarbete med två lärare i högstadiet för att skapa en röd tråd för eleverna i några ämnen. Högstadielärarna påpekar att de

inte har diskuterat val av nya läromedel på grund av att de inte har ämneskollegor. Vidare uppger en av lärarna på lågstadiet att hen har fått stöd av ämnesutvecklaren i kommunen när en ny lärobok skulle införskaffas, och på så sätt getts vissa möjligheter till reflektion. Rektorn uppger i intervjun att samarbeten mellan kollegor och diskussioner avseende val av ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel behöver bli bättre på skolan.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning ser till att det finns ett gemensamt medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel.

I lärar- och rektorsintervjuer framkommer att rektorn inte leder ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker inom eller mellan stadierna. Liksom när det gäller val av läroböcker och andra läromedel finns det i begränsad utsträckning en gemensam diskussion kring användningen av läromedel och dess betydelse i klassrummet. Det framkommer i intervjuer att lärarna på högstadiet upplever sig ensamma i sina ämnen och därför har få tillfällen till gemensamma diskussioner om såväl val som användning av läroböcker och andra läromedel. Intervjuer visar vidare att det finns ett pågående samarbete mellan vissa ämnen i mellanstadiet och högstadiet vad gäller läroböcker som i förlängningen kan leda till en röd tråd mellan stadierna. Rektorn uppger att skolan har inlett ett arbete med samarbete mellan lärare och stadier.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och andra läromedel fungerar i undervisningen utifrån elevers utveckling mot målen.

Rektorn uppger att skolan inte genomför någon utvärdering kopplat till tillgång och användning av läroböcker och läromedel, och att lärarnas val av nya läromedel sker på rutin. En lärare uppger att hen har utvärderat en lärobok genom att fråga eleverna vad de tyckte om den, och utifrån deras svar framför allt förändrat sin undervisning, inte valet av lärobok.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 1

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.

Av läroplanen framgår att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning samt att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹ Av läroplanen framgår vidare att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Eleven ska successivt få fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar samt få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärarna i olika utsträckning använder läroböcker som stomme i undervisningen för att skapa sammanhang och säkerställa att eleverna får en progression i sitt lärande. Till exempel använder vissa lärare i första hand lärverktyg i stället för läroboken i sin undervisning. Dessutom använder flera lärare inte lärarhandledningarna.

Genom att använda läromedel och tillhörande lärarhandledningar kan dessa stödja lärandet på olika sätt. Bland annat kan ändamålsenliga läromedel skapa sammanhang och ge en överblick och på så sätt främja lärandet. Lärarna kan med hjälp av lärarhandledningar planera en undervisning som ger eleverna sammanhang och överblick. Eleverna kan genom läromedel få successivt alltmer utmanande uppgifter och texter vilket gynnar deras kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna använder läroböcker och andra läromedel samt att lärare medvetet arbetar med texterna i dessa läromedel för att ge eleverna sammanhang och

¹ Lgr 22, avsnitt 2.8, Rektorns ansvar.

² Lgr22, avsnitt 2.2, Kunskaper Riktlinjer

struktur. Ett sådant arbete kan bidra till elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Det kan också handla om att rektorn ser till att lärare får tillgång till lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Skolverket har material som kan användas i detta.³

Utvecklingsområde 2

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid

Av skollagen framgår att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁴ Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål och får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.⁵ Av förarbetena framgår att formuleringen att eleverna ska "ha tillgång till" de läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål innebär att eleverna till exempel ska få möjlighet att ta med läroböckerna hem så att eleverna kan repetera, läsa på och gå tillbaka till det som läraren belyst i undervisningen och på så sätt fördjupa och befästa sina kunskaper.⁶

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärarna i begränsad utsträckning låter eleverna använda läroböcker utanför lektionstid. Enligt flera lärare råder det en uppfattning om att det finns en gemensam överenskommelse på skolan som innebär att eleverna inte får ta hem sina läroböcker i de flesta ämnen och årskurser. Detta begränsar elevernas möjligheter till fördjupning, repetition, förberedelser och läxläsning.

Genom att öka tillgången till och aktivt främja användningen av läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid kan elever ges bättre möjligheter att utveckla sin förståelse och självständigt befästa kunskaper. Exempelvis

³ [Strukturerad undervisning - en modell i sex steg - Skolverket](#) hämtad 2025-10-27

⁴ 10 kap. 10 § skollagen (2010:800)

⁵ Lgr22 avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁶ Prop. 2023/24:21 s. 46.

kan lärarna ge tydliga instruktioner om hur eleverna kan arbeta med läroboken på egen hand och aktivt uppmuntra självständigt lärande genom strukturerad repetition och reflektion.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att eleverna har tillgång till de läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål även utanför undervisningstid. Skolverket har material om läxor som kan användas i detta.⁷

Utvecklingsområde 3

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge lärarna förutsättningar att samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov.

Av förarbetena framgår att lärare bör ha huvudansvaret för valet av läromedel, då de har bäst kännedom om ämnet, didaktiken och elevernas behov. För att möjliggöra det behöver rektorer skapa goda förutsättningar: tillgång till tid, resurser, kompetensutveckling och möjlighet till kollegiala diskussioner.⁸

Motiveringen till utvecklingsområdet är att ansvaret för valet och användningen av läroböcker och andra läromedel överläts till lärarna, utan att rektorn aktivt styr arbetet i en specifik riktning. Detta kan leda till att undervisningen blir inkonsekvent och varierar beroende på lärarens individuella preferenser, i stället för att följa en gemensam pedagogisk linje.

Genom att rektorn exempelvis organiserar skolans verksamhet så att lärare får möjlighet att diskutera och reflektera tillsammans kring olika läromedel kan lärarna samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna organisatoriska förutsättningar att genomföra gemensamma diskussioner för att kunna göra didaktiska överväganden vid val av läroböcker och läromedel.

⁷ [Läxor - Skolverket](#) hämtad 2025-10-23

⁸ prop. 2023/24:21 s. 51

Utvecklingsområde 4

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Av skollagen framgår att utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁹ Av förarbeten till skollagen framgår att läromedel kan ha betydelse för skolans kompensatoriska uppdrag och bidra till att stärka elevernas tillgång till en likvärdig utbildning.¹⁰ Skollagen föreskriver vidare att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.¹¹ Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen.¹² Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹³ Vidare framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹⁴

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det i begränsad utsträckning finns ett gemensamt förhållningssätt kring användningen av läromedel i undervisningen. Rektorn har en begränsad roll i att skapa förutsättningar för en medvetenhet i arbetet med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Genom att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användningen av såväl läroböcker som andra läromedel, kan likvärdigheten och undervisningens kvalitet på skolenheten främjas. Vidare kan detta bidra till att eleverna ges reella möjligheter att nå så långt som

⁹ 1 kap. 4 § skollagen (2010:800)

¹⁰ Prop. 2023/24:21 s. 30

¹¹ 1 kap. 9 § skollagen

¹² Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

¹³ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektors ansvar

möjligt i sin kunskapsutveckling, utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Utvecklingsområde 5

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Av läroplanen framgår att rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.¹⁵ Av förarbetena framgår att en definition av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg i skollagen kan bidra till möjligheten att systematiskt och kontinuerligt kunna följa upp tillgång och användning av läromedel utifrån likvärdighet och skolans kompensatoriska uppdrag.¹⁶

Motiveringen till utvecklingsområdet är att granskningen visar att skolan inte utvärderar tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel.

Genom att rektorn ger lärare större möjlighet att utvärdera läroböcker och andra läromedels kvalitet, pedagogiska upplägg och anpassning till elevernas behov, kan analysen av utvärderingens resultat leda till väl underbyggda beslut gällande eventuella utvecklingsåtgärder.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna ges förutsättningar att följa upp, utvärdera och analysera resultaten samt vid behov vidta åtgärder avseende användningen av läroböcker och andra läromedel på skolenheten. Sådana förutsättningar kan vara schemalagda möten för läromedelsdiskussioner, etablering av arbetsgrupper eller stöd i

¹⁵ Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

¹⁶ prop. 2023/24:21 s. 27

form av riktlinjer och resurser för att effektivisera processen. Skolverket har material som kan användas i detta.¹⁷

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ewa Mölleryd, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ulrika Sutorius. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Henrik Fredriksson och Anna-Carin Kostic deltagit.

¹⁷ [Systematiskt kvalitetsarbete - Skolverket](#) hämtad 2025-10-27

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹⁸ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande¹⁹:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.²⁰

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.²¹ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²²

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹⁸ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

¹⁹ 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

²⁰ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

²¹ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

²² Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²³

²³ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Stålvallaskolan den 17 och 18 september 2025. Besöket genomfördes av utredarna Henrik Fredriksson och Ulrika Sutorius.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Filipstads kommun med förskoleklass och grundskola, årskurserna 1–9. På skolenheten går 110 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

De samlade iakttagelserna från de skolenheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras under 2026.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna ser till att eleverna, såväl flickor som pojkar, får använda läroböcker och andra läromedel på ett sätt som bidrar till att skapa sammanhang och överblick över ämnesområden. Vilket ger progression i lärandet samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen. Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel. Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.